

CHAPTER-III

शब्द परिचय:3

2 MARK QUESTIONS

1.चित्राणि दृष्ट्वा संस्कृतपदानि लिखत

(चित्र देखकर संस्कृत पद लिखें। चित्र पाठ्यपुस्तक में देखें।)

(1).....

(2)

(3)

(4).....

(5)

(6).....

उत्तर:

(1) आम्रम्

(2) पत्रम्

(3) वायुचक्रम्

(4) करवस्त्रम्

(5) सूत्रम्

(6) छत्रम्

2.चित्रं दृष्ट्वा उत्तरं लिखत

(चित्र को देखकर उत्तर लिखें। चित्र पाठ्यपुस्तक में देखें।)

यथा- किं पतति?

मयूरौ किं कुरुतः?

एते के स्त?

बालिकाः किं कुर्वन्ति?

कानि विकसन्ति?

उत्तर:

- (1) आनं पतति।
- (2) मयूरौ नृत्यतः।
- (3) एते क्रीडनके स्तः।
- (4) बालिकाः (पुस्तकानि) पठन्ति।
- (5) पुष्पाणि विकसन्ति।

3. निर्देशानुसारं वाक्यानि रचयत

(निर्देश के अनुसार वाक्य-रचना करें)

यथा-एतत् पतति। (बहुवचने) - एतानि पतन्ति।

(क) एते पणे स्तः। (बहुवचने) -

(ख) मयूरः नृत्यति। (बहुवचने) -

(ग) एतानि यानानि। (द्विवचने) -

(घ) छात्रे लिखतः। (बहुवचने) -

(ङ) नारिकेलं पतति। (द्विवचने) -

उत्तर:

(क) एतानि पर्णानि सन्ति।

(ख) मयूराः नृत्यन्ति।

(ग) एते याने।

(घ) छात्राः लिखन्ति।

(ङ) नारिकेले पततः।

4.उचितपदानि संयोज्य वाक्यानि रचयत
(उचित पदों का मेल करके वाक्य रचना करें)

(क) कोकिले — विकसति

(ख) पवनः — नृत्यन्ति

(ग) पुष्पम् — उत्पतति

(घ) खगः — वहति

(ङ) मयूराः — गर्जन्ति

(च) सिंहाः — कूजतः

उत्तरः

(क) कोकिले कूजतः।

(ख) पवनः वहति।

(ग) पुष्पम् विकसति।

(घ) खगः उत्पतति।

(ङ) मयूराः नृत्यन्ति।

(च) सिंहाः गर्जन्ति।

5 MARK QUESTIONS

1. पठित्वा वाक्यानि रचयत

(पढ़कर वाक्यों की रचना करो)

मूलशब्दः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
तद्	सः	तौ	ते
एतद्	एषः	एतौ	एते
किम्	कः	कौ	के
नर	नरः	नरौ	नराः
अस्	अस्ति	स्तः	सन्ति
गम्	गच्छति	गच्छतः	गच्छन्ति

MPBoardSolutions.com

उत्तरः

- (1) सः अस्ति।
- (2) तौ स्तः।
- (3) ते सन्ति।
- (4) एषः नरः गच्छति।
- (5) कः गच्छति?
- (6) एषः कः अस्ति।
- (7) तौ नरौस्तः।
- (8) एतौ नरौ गच्छतः।
- (9) एतौ को स्तः?
- (10) नरौ गच्छतः।
- (11) ते गच्छन्ति।
- (12) के गच्छन्ति?
- (13) एते नराः सन्ति।
- (14) ते के सन्ति?
- (15) नराः गच्छन्ति।

2. वर्णसंयोजनं कृत्वा पदं कोष्ठके लिखत
(वर्ण संयोजन करके पद कोष्ठक में लिखें)

यथा- प् + अ + र् + ण् + अ + म्	=	पर्णम्
ख् + अ + न् + इ + त् + र् + अ + म्	=	
प् + उ + र् + आ + ण् + आ + न् + इ	=	
प् + ओ + ष् + अ + क् + आ + ण् + इ	=	
क् + अ + ड् + क् + अ + त् + अ + म्	=	

उत्तर:

ख् + अ + न् + इ + त् + र् + अ + म्	=	खनित्रम्।
प् + उ + र् + आ + ण् + आ + न् + इ	=	पुराणानि।
प् + ओ + ष् + अ + क् + आ + ण् + इ	=	पोषकाणि।
क् + अ + ड् + क् + अ + त् + अ + म्	=	कङ्कतम्।

3. अधोलिखितानां पदानां वर्णविच्छेदं कुरुत
(अधोलिखित पदों का वर्णविच्छेद करें)

यथा- व्यजनम् = व् + य् + अ + ज् + अ + न् + अ + म्

पुस्तकम् =

भित्तिकम् =

नूतनानि =

वातायनम् =

उपनेत्रम्

उत्तर:

पुस्तकम् - $\frac{\text{पु}}{\text{पु + उ}}$ + $\frac{\text{स्त}}{\text{स् + त् + अ}}$ + $\frac{\text{कम्}}{\text{क् + अ + म्}}$

भित्तिकम् - $\frac{\text{भि}}{\text{भ् + इ}}$ + $\frac{\text{त्ति}}{\text{त् + त् + इ}}$ + $\frac{\text{कम्}}{\text{क् + अ + म्}}$

नूतनानि - $\frac{\text{नू}}{\text{न् + ऊ}}$ + $\frac{\text{त}}{\text{त् + अ}}$ + $\frac{\text{ना}}{\text{न् + आ}}$ + $\frac{\text{नि}}{\text{न् + इ}}$

वातायनम् - $\frac{\text{वा}}{\text{व् + आ}}$ + $\frac{\text{ता}}{\text{त् + आ}}$ + $\frac{\text{य}}{\text{य् + अ}}$ + $\frac{\text{नम्}}{\text{न् + अ + म्}}$

उपनेत्रम् - $\frac{\text{उ}}{\text{उ}}$ + $\frac{\text{प}}{\text{प् + अ}}$ + $\frac{\text{ने}}{\text{न् + ए}}$ + $\frac{\text{त्रम्}}{\text{त् + र् + अ + म्}}$